

Amphipolis, 'Amf...polij

След битката за Амфиполис

Атиняни полагат много усилия, за да си възвърнат Амфиполис, но това не им се отдава никога вече и чак до македонската експанзия в региона градът запазва независимостта си. През 421 г. по силата на Никиевия мир Амфиполис трябвало да бъде върнат на атиняни [Thuc. V. 18. 5; срв. 5. 21]. Военният контингент на Пелопонеския съюз се изтегля, но градът не е предаден на Атина. През 417 г. пр. Хр. е планирана друга експедиция в Тракия с подобна цел. Тукидид [V. 83. 4] информира, че била планирана експедиция под ръководството на Никий срещу халкидците в Тракия и Амфиполис. Планът, обаче, останал нереализиран, защото Пердика оттеглил подкрепата си:

□

„През тази зима атиняни наложили блокада на Македония, упреквайки цар Пердика, че заговорничел с аркадите и лакедемонците и че когато те били готови да поведат своята войска под командването на Никий, син на Никерат, срещу халкидците по крайбрежието на Тракия срещу Амфиполис, той (Пердика) изменил на съюза и експедиционният корпус бил разпуснат най-много по негова вина. Така завършила тази зима и заедно с нея изтекла и петнадесетата година от войната.”

□

Следващият опит на атиняни да си върнат Амфиполис е направен през 414 г. пр. Хр. За него отново научаваме от Тукидид [VII. 9]:

□

„Към края на същото това лято атинският стратег Еветион, придружен от Пердика и заедно с един многоброен тракийски отряд, предприел поход срещу Амфиполис, но не успял да го превземе. Тогава той, като се движел

покрай брега, навлязъл с триери в Стримон и започнал да обсажда града като за целта избрал за изходен пункт Хемереон. Така завършило това лято.”

□

През първата половина на IV в. пр. Хр. атинската дипломация полага много усилия, за да възвърне колонията си, но шансовете им все повече се стопяват с нарастването на **Амфиполис** и неговата военна и икономическа мощ. Два опита за завземане на Амфиполис, ръководени от Симикос и Протомахос, са отбелязани от схолиаста към Есхин [2. 32]. Те могат да се датират не по-късно от 70-те години на 4 в. пр. Хр., защото през 370/69 г. пр. Хр. Атина получава правата над Амфиполис, признати от македонския цар Аминта III [Easch. 2. 32; IG II² 1, 102]. Между 368 и 364 г. пр. Хр. атинският авантюрист Ификрат пропилява три години около Амфиполис, последван от Тимотеос (364 – 362), Калистенес и отново Тимотеос (360/59 г. пр. Хр.). По онова време, обаче, Македония вече не скрива своите амбиции по отношение на Амфиполис и това напълно обезсилва атинските усилия в региона. През 365 г. се появява привидна възможност. В Македония младият цар Пердика III се нужда от атинската помощ и е принуден да обедини усилията си с атинския военачалник Тимотеос, за да си върне Амфиполис. След като го завладява, обаче, македонският цар го задържа за себе си и прекратява съюза.

□

Когато новият македонски цар, Филип II, идва на власт в Македония, атиняни започват тайни преговори, предлагайки му подкрепа и разбира се отново включват **Амфиполис** в преговорите. Македонците изтеглят гарнизона си от Амфиполис и му дават независимост. Атиняни вече си мислели, че градът може да бъде атакуван, оставен без съюзници, но през 357 г. пр. Хр. персийският сатрап на Кария, Мавзол, провокира бунт сред атинските съюзници и така **Амфиполис** е спасен от нападението. Но сега Филип насочва вниманието си към града, който е

принуден да се предаде (357 г. пр. Хр.). Македонският цар настанява там гарнизон и въпреки че много от гражданите били осъдени на изгнание, се отнесъл с града общо взето доста внимателно. Така **Амфиполис** става част от Македонската държава.

□

В рамките на Македонската държава Амфиполис съхранява своята търговска и културна активност. Особена важност запазват светилищата. Неговата икономика е основана на селскостопанската дейност. Активният търговски живот на града рефлектира в богатите находки на монети, както и в установяването на царската монетарница през епохата на Македонската държава там.

□

Някои от най-видните военачалниците на сина на Филип, Александър Велики, Еригиос и Неархос, произхождат от него. Александър твърде много е харесвал града, защото един от неговите последни планове е да вложи не по-малко от 315 т. сребро, за да построи прекрасен храм в града, посветен на Артемида Таврополос. Той никога не бива построен, но след смъртта на Александър през юни 323 г. пр. Хр. във Вавилон неговата съпруга Роксана е настанена в **Амфиполис**, който изглежда е станал една от резиденциите на македонските царе. През 179 г. пр. Хр. цар Филип V умира в града.

□

След битката при Пидна през 168 г. пр. Хр. македонските територии стават част от Римската империя. Римският

военачалник Луций Емилий Павел реорганизира новозавладените земи и ги разделя на четири административни части. **Амфиполис** става столица на една от тях и резиденция на римския пропретор, въпреки че е признат за независим.

□

Градът и неговите околности са важен стратегически плац на войните на Митридат VI Понтийски (Първата Митридатова война, 89 – 85 г. пр. Хр.). През 42 г. пр. Хр. **Амфиполис** е база на армията на триумвирите във войната им срещу Брут и Касий, убийците на Цезар. Тя завършва при град Филипи, недалеч от **Амфиполис** (*civitas libera*), което е оставило следи в монетосеченето му. Войниците от града служат в X римски легион *Gemina*. Триумвирите изразяват благодарностите си спрямо града като му дават статут на свободен град (

□

С построяването на *Via Egnatia* от римляните значението на **Амфиполис** отново нараства неимоверно. Като спирка на пътя и с подкрепата на римските императори като Август и Адриан градът просперира икономически, както свидетелстват археологическите паметници, пищните мозаични подове, скулптурите, керамиката и др. находки от археологическите проучвания там. Някои от помещенията на къщите от елинистическата и римската епоха са декорирани с изящни стенописи и статуи.

□

Ваня Лозанова